

κατατόπια, τὸ ἀλέτρι καὶ τὰ ζευγάρια, τὰ χωράφια καὶ τ' ἀλώνια. Ἄλλοθι βλέπω θάλασσα, καρδιά καὶ ψαροπούλες. Στὰ σκολεῖα δακρύζει κάποτε μυστικῶς ἡ ψυχὴ μου πὺ ἀκούω τὰ παιδιὰ τοῦ ἔθνους μου νὰ τραγουδοῦν παλιὰ γνωστὰ τραγούδια. Τότε μὲ σέρνουν ἀδάσταχτα οἱ μυστικῆς φωνῆς μου τόσο πὺ τυφλόμενοι γιὰ τ' ἄλλα πράγματα τοῦ κόσμου. Μὰ ὁ δάσκαλος παντοῦ μὲ ξυπνάει ἄσχημα καὶ μοῦ δείχνει τὴν κακομοιριά τοῦ ἔθνους μου.

(Ἀκλουθεῖ)

ΙΔΑΣ

Ο ΣΟΦΟΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

«Ἡ καθαρεύουσα δὲν εἶναι τοῦ λαοῦ ἀλλοτρία».

Ὁ σοφὸς Εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. Τζιβανόπουλος ἔβγαλε τώρα τελευταῖα σὲ βιβλίον τίς «Γνωμοδοτήσεις τοῦ ἐπὶ σπουδαίων νομικῶν ζητημάτων». Μίσα σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον βρίσκειται τυπωμένη καὶ μιὰ γνωμοδότησή του μὲ τὴν ἐπιγραφή «Δι' ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων δὲν πρέπει νὰ γράφονται εἰς δημώδη γλῶσσαν». Εἶναι τὸ παλιὸ ἐκεῖνο ἀπὸ τὸ 1901 ἔγγραφο τοῦ στὴν Εἰσαγγελεῖα τῶν Ἐφετῶν Ἀκρίσης, γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸ δικαστὴ Βόλου κ. Στελλάκη, πὺ εἶχε γράφει τότες μιὰν ἀπόφασή του στὴ δημοτικὴ γλῶσσα. Ὁ Στελλάκης εἶταν ὁ πρῶτος δικαστὴς που εἶδε τί ἀρκισμό φέρνει στὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα τοῦ κοσμάκη ἢ ἀκατανόητη γλῶσσα τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων. Ἄν ἡ πλουτοκρατία μὲ τὴ δύναμη τοῦ παρᾶ, στίθει τὸ αἷμα τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ, ἡ γραφειοκρατία, ἄλλη φοδερὴ πληγὴ τοῦ σημερινοῦ Κράτους, ἐκμεταλλεύεται τὸ φτωχόκοσμο μὲ τὴ μέθοδο τοῦ γλωσσικοῦ μανταρινισμού. Οἱ νόμοι εἶναι ἀγνωστοὶ γιὰ πάντα στὸ λαό, σὲ τέτοια γλῶσσα πὺ βρίσκονται γραμμένοι. Πὺς ὁ λαὸς νὰ συμμορφωθῇ μὲ νόμους πὺ δὲ νοιώθει; Καὶ πὺς ὁ λαὸς νὰ μπῆ στὴν ἰδέα τῆς Δικαιοσύνης μὲ ἀπόφασεις γραμμένες σὲ ζῆνη γλῶσσα;

Αὐτὰ οἱ μεγάλοι καὶ τρανοὶ τύρχννοι τοῦ λαοῦ δὲν τὰ χαμπαρίζουν. Ὁ λαὸς πρέπει μόνον νὰ πλερώνῃ καὶ νὰ μὴν ξέρῃ τὸ γιατί. Φῶς στὸ λαό, σημαίνει θάνατος στὴν τυραννία τῶν ἐκμεταλλευτῶν.

στῆθια τῆς ἀνεδοκατεβάνανε φουρτουνασμένα. Καὶ τὰ μαλλιά τῆς γελοῦσανε εὐτυχισμένε κι ἐλόχρυστα μέσα στὰ δάχτυλα τῆς Αὐγῆς.

Καὶ τὰ λόγια δὲν μπορούσανε πιά νὰ κλειστοῦνε στὴν καρδιά καὶ ξεχωνόντανε ὅλο καὶ πὺ ὀρητικὰ κι ἀνυπόταχτα.

— Ἐγὼ σ' ἀγαπῶ! σ' ἀγαπῶ! Ὡ νὰ μπορούσα νὰ μὴ σ' ἀγαπῶ! Στριγμώνομαι σὲ μιὰ γωνιά νὰ μὴ μὲ βλέπεις, νὰ μὴν πιάνω τόπο, νὰ μὴ σὲ πειράζω. Καὶ βλέπω. Καὶ βροτῶ τὴν καρδιά μου καὶ μὲ τὰ δυὸ μου τὰ χέρια. Ὡ! νὰ μπορούσα νὰ μὴ σ' ἀγαπῶ! Τὰ μπράτσα μου ἀδυνκτίσανε, χλωμιάσανε τὰ μάγουλά μου, ἔλιωσε τὸ κορμί μου νὰ σὲ περιμένει κάθε πρωτὸ ὀλόρθο, ἀπάνω στὸ μπαλκόνι, ἔδῳ! Κι ὡς σ' ἀκούω νὰ ἔρχεσαι τρέχων νὰ κρυφτῶ στὸ κρεβάτι, νὰ μὴ δεῖς πὺς ἀγρυπνοῦσα κ' ὑπόφερα γιὰ σένα! Κ' ἔρχεσαι μουσκεμένος ἀπὸ τὴ μυρουδιά μιᾶς πλούσιας πόρνης καὶ τρικλίζεις θυμούμενος τὸ κορμί τῆς. Εἶσαι κουρασμένος κι ὡς σὲ παίρνει ὁ ὕπνος, γλυκοξεφώνιζεις τ' ὄνομά τῆς, κι ἀπλώνεις τὰ χέρια σου νὰ τὴν ἀγκαλιάσεις— κ' εἶμαι δίπλα σου ἔγῳ, ἔγῳ πὺ λιώνω, ἔγῳ ἢ σκιάδα, ἔγῳ τὸ σκυλάκι! Καὶ δὲ μιλῶ! Κι ὡς ἀνοίξεις τὰ μάτια σου καὶ δεῖς πὺς

Κ' ἔτσι ἡ χερουκλα τοῦ σοφοῦ Εἰσαγγελεῖα ἀδραξὲ τὸ δικαστὴ Στελλάκη, πὺ τοῦ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ πὺς πρῶτος σκοπὸς τῆς Δικαιοσύνης εἶναι ἡ πεποιθση τοῦ κοσμάκη γιὰ τὴν κάθε μιὰ κρισολογία, καὶ γιὰ τὸ λόγο πὺ αὐτὴ ρίχνει τὸ δίκιο στὸ ἓνα ἢ στὸ ἄλλο μέρος, καὶ γιὰ τὸν τρόπο πὺ σκέφτεται γιὰ νὰ τὸ κἀνῆ αὐτό. Καὶ κάθησε ὁ Εἰσαγγελεὺς ὁ παντογνώστης καὶ γνωμοδότησε: «Τὸ Πρωτοδικεῖον Βόλου ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἀπόφασιν εἰς δημώδη γλῶσσαν γραμμμένην. Παρκαλιῶ δὲ βιάς νὰ καταδιώξῃτε τάχιστα πειθαρχικῶς τοὺς ἐκδόντας τοιαύτην ἀπόφασιν δικαστῆς διὰ τὴν ἐκ κοφότητος παρῆσαν τοῦ ἑαυτῶν καθήκοντος». Τί περίεργο! νὰ παραβαίνης τὸ ἀσεκτοῦ καθήκον τὴ στιγμὴ ἴσα ἴσα πὺ πᾶς νὰ τὸ βάλῃ σὲ τάξη καὶ σὲ σειρά. Ἐξὸν ἢ νομίζῃ ὁ κ. Εἰσαγγελεὺς πὺς τὸ καθήκον τοῦ δικαστῆ εἶναι νὰ σκοτιζῇ τὸ δίκιο, βγάζοντας τὴν ἀπόφασή του σύφωνα μὲ τὸ κόμμα ἢ μὲ τὴν τσέπη. Τότες εἶμαστε σύφωνα. «Καὶ δὲν ὑπάρχει μὲν διάταξις ἐν τῇ νομοθεσίᾳ ἐρίζουσα ὅτι ὑποχρεωτικὴ τῶν δικαστῶν γλῶσσα εἶναι ἡ νῦν ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐν χρῆσει οὖσα, ὑπάρχει δ' ἕως ἡμετέρας τῆς διατάξεως τοῦ ἀρθροῦ 29 Δ' τοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ. καθ' ἣν τὸ ἕρος τοῦ γραφείου πρέπει νὰ εἶναι ἐφηρμοσμένον εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ γραφοντοῦ». Καὶ τί μεγαλύτερη ἀξιοπρέπεια γιὰ ἓναν δημόσιον ὑπάλληλον νὰ γράφῃ τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ πὺ βάλθηκε νὰ ὑπερητήσῃ; Ἄ ἡ κοινὴ δ' αὐτὴ γλῶσσα (ἡ καθαρεύουσα) ἔχει βᾶσιν τὴν νῦν λαλουμένην καὶ δὲν εἶναι τοῦ λαοῦ ἀλλοτρία». Ἡ καθαρεύουσα δὲν εἶναι τοῦ λαοῦ ἀλλοτρία! Πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς πολὺς σοφός, καὶ μάλιστα στὴν Ἑλλάδα σοφός, γιὰ νὰ δογματιζῇ ἔτσι, ἀμελέτητα, ἀσυλλόγιστα, ἀπτόχαστα, ἀντιεπιστημονικά. Ὁ ὄδεις ἐκ τῶν διαδίκων ἐσκέφθη νὰ κατακρίνῃ τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις ἐπὶ τῷ ὅτι οἱ γλωσσικοὶ αὐτῶν τύποι κατήντησαν εἰς τὸν λαὸν ζῆνοι καὶ ἀκατάληπτοι. Κ' ἐπειδὴ δὲν τὸ σκέφτηκε κανένας, ἄρα ἀπαγορεύεται νὰ τὸ σκεφτοῦμε ἐμεῖς. Αὐτὴ λέγεται εἰσαγγελικὴ λογικὴ, μὲ τὸ συμπάθειο. Μὰ πὺς τὸ ξέρει ὁ κ. Εἰσαγγελεὺς πὺς δὲν τὸ σκέφτηκε κανένας. Θεὸς εἶναι καὶ μπαίνει μέσα στὴν ἀλλοτρίαν σκέψη; Μπορεῖ! Θελήσανε, λέει, οἱ δικαστῆς τοῦ Βόλου ἀδπως ἀποδείξωσιν ὅτι οὐσιώδης σκέψις καὶ πόθος ἐμφωλεύων εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν εἶναι ἡ ἐπικρατήσις γλωσσικοῦ ἰδιώματος τεχνητοῦ, ἀθάκρετου καὶ ἀνυπάρκτου ἐν τῇ γλω-

τύριου! τί μαρτύριο! Νῆσαι κηκός, νὰ φωνάζεις, νὰ βρίζεις, νὰ πιάνεις μιὰ γυναίκα ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ ν' ἀνοίξεις τὴν πόρτα καὶ νὰ τὴ ρήχεις ὄζω κι αὐτὴ νὰ μὴ μιλεῖ, νὰ μὴ βρίζει, νὰ πιάνει μόνον τὰ χέρια πὺ τὴ σκοτώνουν νὰ τὰ φιλεῖ καὶ νὰ κλαίει! Νὰ τῆς λῆς: Μὰ πὺς τίποτα! Μὰ βροῖσε! μὰ φώναξε! Κι αὐτὴ νὰ γονατίζει καὶ ν' ἀπλώνει τὰ μπράτσα τῆς τὰ γυμνά, τὰ τρεμάμενα καὶ νὰ σοῦ λέει: Σ' ἀγαπῶ! Σ' ἀγαπῶ! Ὡ! τί μαρτύριο! τί μαρτύριο! Ὁ Ὀρέστης κουράστηκε πιά νὰ τὸ ὑποφέρει...

— Κουράστηκε πιά νὰ σὲ ὑποφέρω καὶ νὰ μπαινοβγαίνεις σὰ φάντασμα στὸ σπίτι μου καὶ νὰ θρηνεῖς ὅταν λείπω κι ὅταν ἔρχομαι νὰ σκύφεις τὰ μάτια καὶ νὰ μὴ μιλεῖς!

— Ἄ! Κλαίς! Κλαίς!
Ἐνας μεγάλος ἥλιος εἶχε πιά χυθεῖ ἀπάνω στὶς στέγες κ' ἡ βουὴ τῆς πολιτείας ἀπὸ τοὺς δρόμους φούσκωνε κι ἀνέβαινε. Κάποιες κουρτίνες ἀπέναντι σαλεύανε καὶ τὰ σπῆτια ξυπνοῦσανε.
Κι ὁ Ὀρέστης ἔρπαζε ἀπὸ τὰ χέρια τὴ Χρυσούλα καὶ τὴν τίναζε ἀπάνω καὶ τὴν ἔσπρωζε μέσα στὴν κάμερα κ' ἔκλεισε τὸ παράθυρο, νὰ μὴν τοὺς βλέπουν.

— Ἄ! Κλαίς! Κλαίς!
Ἐξῶ φρενῶν γίνηκε ὁ Ὀρέστης. Ὡ! τί μαρ-

σικὴ συνειδήσει τοῦ ἔθνους». Τὴν κηκομοιρία τὴ φτωχοκαθαρεύουσα, παίρνει τὰ ἐπιχειρήματά τῆς γιὰ νὰ μᾶς χτυπήσῃ! Μὰ, κύριε Εἰσαγγελεῖα, ὑπάρχει ἄλλο ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα ἀγλωσσικὸν ἰδιῶμα τεχνητόν, ἀθάκρετον καὶ ἀνυπάρκτον ἐν τῇ γλωσσικῇ συνειδήσει τοῦ ἔθνους; Ποιὸς λαὸς μιλάει, σκέφτεται, γράφει, μὲ τὴ δικαστικὴν καθαρῶς ἑλληνικὴν γλῶσσα; Καὶ πὺς ἔχετε τὴν τόλμη νὰ βρίζετε τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσα τοῦ ἔθνους σας, καὶ νὰ τὴν λέτε ἀνυπάρκτη; «Παλαιὸν ἔξῳμα παρὰ τοῖς νομικοῖς εἶνε ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν νόμων καὶ τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων πρέπει νὰ εἶνε πεζὴ καὶ λιτοτάτη». Ἐφέρετε, κύριε Σοφέ, ἄλλη γλῶσσα πὺ πεζὴ, πὺ λιτοτάτη ἀπὸ τὴν ἀπλὴ μας, τὴ δημοτικὴ μας, τὴν καθαυτὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ μας; Αὐτὴ ἴσα ἴσα ἔχει καὶ τὰ μεγάλα τὰ χαρίσματα, νὰ εἶναι ποιητικώτατη μέσα στὴν πεζότητά τῆς, καὶ πλουσιώτατη μέσα στὴ λιτότητά τῆς, σὰ μιὰ γυναίκα ὡραία, ἀπλὴ καὶ κελή, ἐνῶ ἡ καθαρεύουσα σας ἔχει ὅλα τὰ φτασιδία, τίς μπογιές, τίς πούντρες, τὰ ψευδοστολίδια, τῆς τυχαίας παλιόγυναικας τοῦ ἀλαφρόκοσμου. Ὁ κ. Εἰσαγγελεὺς ὅμως πῆρε τέτοια φέρα, ὥστε φτάνει στὸ νὰ λῆθ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα «ἀκατανόητη»! Ἀδιὰ τῆς τοιαύτης δὲ πράξεως οἱ δικασταὶ δυσχεραίνουσι καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἐλέγχου τῶν ἀποφάσεων ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων δικαστηρίων, ἕτινα ὑποχρεοῦνται οὕτω νὰ μελετήσωσι καὶ τὴν ἐρμηνείαν τῆς γλώσσῆς ἐκάστης ἀποφάσεως. Ἦδη πολλὰ ἠκούσθησαν παράπονα ὅτι ἔργα καθαρῶς φιλοτεχνικὰ εἶνε ἐνεκα τῆς γλώσσῆς (ὄχι ἀπὸ τὴν ἔννοια, βρὲ γιὰ τὸ Θεό!) αὐτῶν ὅλων ἀκατανόητα ἕκαστος δ' εὐκόλως δύναται νὰ ἐνοηθῇ πόσον μέγα θὰ ἦτο τὸ κακόν, ἐάν ἐξεδίδοντο καὶ δικαστικαὶ ἀποφάσεις ὁμοίως συντεταγμέναι: καὶ πόσον θὰ ἐξεμεταλλεύετο τὴν γλωσσικὴν αὐτῶν ἰδιοτροπίαν ἢ στρεψοδικίαν. Ἡ στρεψοδικία. Πόσα ἐγκλήματα στὸ ὄνομά τῆς ἐγίναν ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα, μόνον ὅσοι ἀνκατεύονται μὲ τὰ ρωμαϊκά δικαστήρια μπορούνε νὰ φανταστοῦνε. Τώρα ἡ καθαρεύουσα κάτου ἀπὸ τὴ λεοντὴ τοῦ κ. Εἰσαγγελεῖα καὶ τὴ στρεψοδικία ἐπικαλιέται ἐνάντια τῆς δημοτικῆς. Μὰ κι αὐτὸ νὰ εἶταν ἀληθινόν, δὲν εἶναι λόγος νὰ ἐμποδίσῃ τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὰ δικαστήρια. Ἄς βροῦνε τρόπο οἱ κ. κ. Σοφοί, γιὰ νὰ μὴ μωροῦν ἢ στρεψοδικίκα νὰ τρυπῶνῃ πιά στὰ δικαστήρια εἴτε κάτου ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα, εἴτε κάτου ἀπὸ τὴ δημοτικὴ. Τὸ ζήτημα δικονομικόν,

— Κουράστηκε πιά νὰ σὲ ὑποφέρω καὶ νὰ μπαινοβγαίνεις σὰ φάντασμα στὸ σπίτι μου καὶ νὰ θρηνεῖς ὅταν λείπω κι ὅταν ἔρχομαι νὰ σκύφεις τὰ μάτια καὶ νὰ μὴ μιλεῖς!

— Ἄ! Κλαίς! Κλαίς!
Ἐνας μεγάλος ἥλιος εἶχε πιά χυθεῖ ἀπάνω στὶς στέγες κ' ἡ βουὴ τῆς πολιτείας ἀπὸ τοὺς δρόμους φούσκωνε κι ἀνέβαινε. Κάποιες κουρτίνες ἀπέναντι σαλεύανε καὶ τὰ σπῆτια ξυπνοῦσανε.
Κι ὁ Ὀρέστης ἔρπαζε ἀπὸ τὰ χέρια τὴ Χρυσούλα καὶ τὴν τίναζε ἀπάνω καὶ τὴν ἔσπρωζε μέσα στὴν κάμερα κ' ἔκλεισε τὸ παράθυρο, νὰ μὴν τοὺς βλέπουν.

— Ἄ! Κλαίς! Κλαίς!
Ἐξῶ φρενῶν γίνηκε ὁ Ὀρέστης. Ὡ! τί μαρ-

κι όχι γλωσσικό. Γιατί λοιπόν ή τέτοια συκοφαντία ; α' Όπως ή θρησκεία, ούτω και ή ιερά λειτουργία της Θέμιδος έχει απαραίτητον χρεϊαν γλωσσικής ευστομίας και σεμνότητος». Σωστότατα. Μά ή δικαστική διακαλόγλωσσα ή κρία, ή άψυχη, ή στρημένη, ή κούφια, ή ψεύτικη, ή άνόητη, ή ψωροπερήφανη, ή άχαρη, ή κίτρινη, ή άζωη, ή άνήλικη, ή μπασταρδική, ή άνοχη, ή επιπόλαιη, ή άχαρχτήριστη, ή ξεφρενιασμένη, ή μπουνταλάδικη, ή ξεφυλισμένη έχει κανένα άχάρι από ευστομία και σεμνότητα ;

*

Ό κ. Εισαγγελέας από τ' άψηλος του δικαστικού του θρόνου, δέ νοιώθει φαίνεται, πώς ή καθαρεύουσα στέκεται ή μεγαλύτερη συφορά στο λαό που αναγκάζεται να έρχεται σε σκέσεις με δικαστήρια και δικαστικούς. Φίλος δικηγόρος και δημοτικιστής μας δηγήθηκε τις προάλλες τρία έπεισόδια που συνέβηκαν τώρα τελευταία, και που έκαμαν τό γύρο σε μεγάλο κύκλο, άπ' άφορμή του γλωσσικού σκοταδιού και της πιο άκαταλόγιστης πρόληψης που έχουνε όλοι οι γραμματισμένοι μας για τή δημοτική μας. Άξιζει να τά μάθουμε οι άναγνώστες του «Νουμά» :

Στό Ειρηνοδικείο σε συνεδρίαση. Μιά για ή προσκαλιέται από τον Ειρηνοδίκη να δώση όρκο, σύμφωνα με τήν άπόφαση του Δικαστήριου για ή κάποια διαφορά της. Τρεμάμενη ή γριούλα και με φόβο Θεού βάνει τό χέρι της στο Βαγγέλιο. Ό Ειρηνοδίκης άρχινα γλήγορα γλήγορα α' Ορκίζομαι ειδικα κάλλιστα τας εις τήν ψευδοκρίαν έπιβαλλομένας ποινάς οτι...». Η για ή ματάλεγε τις λέξεις όπως όπως κομμένες, πικραμορφωμένες, όταν ξαφνικά φτάνει στη λέξη «συμφησιμός». Η για ή αδύνατο των αδύνατων να τήν προφέρη. «Ψιμός, ψιψιμός, ψιψιμός». Ό Ειρηνοδίκης θύμωσε. «Λέγε λοιπόν, μας γκάστρωσες !» «Πώς να τό πώ», άπαντάει ή για ή, άφου δέν μπορώ, άφου δέν τό νοιώθω». «Ε ! κλά», λέει ο Ειρηνοδίκης, «δέ σου τά ζήγησε ο δικηγόρος σου, πριν έρθης ιδώ ;» «Μου τά ζήγησε», μολόγησε ή για ή, κυτάζοντας με δέιλια τό δικηγόρο της που παρასτεκε πλαί της. «Τό λοιπό τί λές πώς δέν τά νοιώθεις ;» φώναξε άγαναχτημένα ο Ειρηνοδίκης. Κ' ή για ή με άπορία : «Άμ πώς να τά νοιώσω, παιδάκι μου, σάμπως είναι ρωμαίικα να τά νοιώσω ;»

Στά Καλύβια της Κασίας, στο Δημο Φυλής, δξω από τήν Άθήνα, κοινοποιήθηκε ένα χαρτί, κάποια κλήση, άπλούστατη, προσκαλώντας ένα χωριάτη νάρθη ώρισμένη μέρα να ζεταστ ή για ή μαρτυρας σε μια ύπόθεση. Ό χωριάτης άγράμματος δίνει τό χαρτί στο παιδί του για να τού τό ζήγησ. Τό παιδί αδύνατο στάθηκε να καταλάβη. Και μια και δυό τό φουσκάνει για τήν Άθήνα, και τραβάει ίσα στο δικηγόρο τους. Ό δικηγόρος τονέ ρώτησε, φυσικά, γιατί ήρθε. «Νά, άπαντάει αυτός, φέρανε τού γέρου αυτό τό χαρτί και ήρθε να μου πής τί λεί». Ό δικηγόρος τού ζήγησε τό περιεχόμενο κ' ύστερα τονέ ρώτησε «Και καλά δέν τό διάβαζες τό χαρτί τού λόγου σου παρά ξεκίνησες τόσες ώρες δρόμο κ' ήρθες γι' αυτό τό τιποτένιο ; Δέν ξέρεις γράμματα ;» Και τό παλληκάρι τού άπάντησε «Ξέρω γράμματα, πώς ; τέλειωσα τό δημοτικό. Ναι, τό διάβασα δυό τρεις φορές, μά δέν μπόρεσα να νοιώσω τί έλεγε». Τέλειωσε τό δημοτικό σχολείο, έμαθε άνάγνωση, και δέν μπορούσε να καταλάβη τί λέγανε κείνα που διάβαζε ! Φρίκη.

Ένας νοικοκύρης, άθροπος τού λαού, πάει στο Συβολαιογράφο να κάμη τή διαθήκη του. Ό Συβολαιογράφος ξεμοναχιάστηκε με τέσσερεις μαρτύρους και ρώτησε τό λεγόμενο να τού πη τήν τελευταία θέλησή του. Ό άθροπος τού λαού άρχισε να λήρ : «Άφίνω τήν περιουσία μου σαν πεθάνω στη γυναίκα μου τήν Πανώριζ, στ' άνήψια μου τό Θύμιο και τό Στρατή και στα δυό παιδια της μακαρίτισσας της θείας μου της Μαριγώς. Και θέλω κάθε τι που σοδεύουε χρονικίς τ' άμπελοχώραφά μου να τά παίρη ή γυναίκα μου όσο ζη και βρίσκειται, και σαν πεθάνη τότες οι σοδεύεις να γυρίζουε στους άλλουούς...» και πάει λέοντας. Ό Συβολαιογράφος άκουε κ' έγραφε στο χαρτί : «Έγκαθιστώ κληρονόμους μου έρ' άτάσης της μετά τον θάνατόν μου εύρεθησομένης περιουσίας μου τήν σύζυγόν μου Πανωραίαν, τούς άνειψιούς μου Εύθύμιον και Εύστράτιον και άμφοτερα τά τέκνα της αποβιωσάσης θείας μου Μαριγώς. Και καταλίπω τήν μέν ψιλήν κυριότητα εις τούς δευτέρους, τήν δ' έπικαρπίαν της περιουσίας μου εις τήν σύζυγόν μου, όπως κ.τ.λ.» Σαν τέλειωσε ή διαθήκη, ο Συβολαιογράφος κατά τό Νόμο τή διάβασε, όπως τήν είχε γραμμένη, στο διαθέτη και τονέ ρώτησε, μπροστά στους μαρτύρους : «Αυτή είναι ή τελευταία σου θέληση ;» Ό

άπλοικός άθροπος σηκώθηκε από τήν καρέκλα του άγριεμένος και φώναξε δυνατά : «Όχι ! Άλλα σου είπα έγω, άλλα τού λόγου σου έγραψες. Θέλετε να με γελάσετε, να με μπλέξετε και συ κ' οι μαρτύροι. Είστε πουλημένοι στους όχτρούς μου. Τά λόγια που σου είπα δέν τ' άκουσα. Γιατί δέν τά γράφεις, ε ; γιατί ; Δέ θέλω διαθήκη. Φέρ'τη να τήνε σκίσω. Δέ θέλω τίποτα».

Κόκκαλο Συβολαιογράφος και μαρτύροι.

*

Και τελειώνοντας σε θυμηθούμε τά λόγια τού Ψυχάρη, που έγραψε στα «Ρόδα και Μήλα» (Τόμος Δ σελίδα 47), για τό ίδιο ζήτημα :

«Από τον καιρό που πολεμούμε για τήν εθνική τή γλώσσα, τό πιο σπουδαίο, τό πιο σημαντικό που έγινε, ίσως είναι ή άπόφαση που έβγαλε ρωμαίικα για Ρωμιούς, ο δικαστής ο Στελλάκης στο Βόλο της Θεσσαλίας. Τό πιο τυραννικό βίβαια, τό πιο αντιεθνικό—γιατί έτσι κατόπι θα κρίνουε—είναι τό κάμωμ κείνου που τόλμησε να πη πώς θα τιμωρήση τέτοιο δικαστή, τό κάμωμα τού Εισαγγελέα τού Άρειου Πάγου. Κρίμη που ξεχασα τόνομά του θα τό τύπωνα ιδώ με γράμματα χοντρά. Πρέπει να συλλογιστοδμε πώς άφου έγινε στον αιώνα όπου ελος ο κόσμος καταλαβε τί σέβας, τί άγάπη χρωστοδμε τού λαού, άφου λαός είμαστε όλοι. Κατόπι θαπορούε πώς στάθηκε δυνατό, τά Δικαστήρια να καταδικάζουε τούς πολίτες σε μια γλώσσα που δέν τήν καταλαβαίνουε οι καταδικασμένοι, που δέν τήν καταλαβαίνουε μήτε όλοι οι κριτάδες».

ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

ΣΤΙΧΟΙ

Μιαν αυγή μου έδωκες
δροσερά λουλούδια,
μια βραδιά σου έστειλα
τρυφερά τραγούδια.

Τά λουλούδια τά κρατώ
κάπου φυλαγμένα,
τά τραγούδια τά βρηκα
κάπου πεταμένα.

Άθήνα.

ΛΙΑΙΚΑ ΑΘ. ΜΠΙΕΤΣΙΚΑ

(—Τό ξέρω, έχω άδικο... Μά πνίγομαι ! Όλα γύρω μου κατρακυλουν και πέφτουν. Κ' έχω άνάγκη από φωνές, από θόρυβο, από κλάματα. Άν είχα δούλους θα τούς έδερνα όλους ν' άκούω τό σύβρηνό τους μέσα στη νύχτα, για να μπορέσω να κοιμηθώ.)

— Που πάς ; !
Η Χρυσούλα κοντοστάθηκε λίγο κ' έσκυψε τά μάτια και περιμένε.

(—Ό να με φώναζε πάλι, να μου έλεγε ένα γλυκό λόγο, ένα μόνο και να κυλιστώ εύτς στα πόδια του και να τον παρηγορήσω. Κέτι θα σου τυχε πάλι άπόψε, Όρέστη μου. Έκεινη θα σ' έχει πάλι τυραννήσει, Έκεινη, και σε παραφέρνει και σε κάνει σκληρό ο πόνος !)

Η Χρυσούλα πάντα σκυμένη, έτρεμε και περιμένε...

(Ό να μου έλεγε ένα γλυκό λόγο ! Ένα γλυκό λόγο !)

— Χαχαχά ! νομίζεις με μέλει ; Πήγαινε όπου θές. Ά ! νόμισες πώς θα ρηχνόμουν στα πόδια σου και θα σου φώναζα, μείνε ; Έγω ; Χαχαχά ! Κ' έκαμε ένα βήμα και τήν έσπρωξε δξω κ' έκλεισε δυνατά και με κρότο τήν πόρτα άποπίσω της...

Ό ! Χρυσούλα ! Χρυσούλα !

VIII

Πήρε τά τριστρατα και τούς δρόμους κ' έτρεχε, κ' έτρεχε... Οι διαβάτες στεκόντανε και τήν κυτάζανε κ' έπειτα στρεφόντανε πίσω να δούνε ποιός τήν κυνηγ. Τά μάτια της είσανε στεγνά και κάίγανε κι ο λαϊμός της τήν πονούσε σε να τήν έσφιγγε κανένα χέρι. Πήγαινε χωρίς καπέλο, ξεφρε νικασμένη, άναμαλλιάρα μέσα στους πέντε δρόμους και τά γονατά της λυγίζανε και δέ θέλανε πια να τή βαστάξουε και στεκότανε κάπου κάπου κι άκ κουμπούσε σε κανένα τοίχο σπιτιού.

— Θα πάω... Θα πάω. Θα χτυπήσω τήν πόρτα και θα τής πώ σιγά και γονατιστά και κλαίνοντας : Δέν τον άγαπάτε σείς, μη τον σκοτώνετε, μη τον τυραννάτε, τί σας έκαμε ; Κ' έγω τί σας έκαμα ; Γιατί με σκοτώνετε ; Βλέπετε ; και θα τής δείξω τά μπράτσα μου, τό πρόσωπό μου, τό σώμα μου. Βλέπετε ; πεθαίνω. Γιατί δέ μες λυπάστε ;

Τιναζότανε πάλι στα πόδια της με κινούργιο θάρρος και ξεκινούσε πάλι.

Τό μέγαρο της Νόρας όρθωνότανε τώρα μπρο-

στά της. Ένας φόβος τήν περίλουσε. Εΐτανε τόσο μικρή άποκάτω του, τόσο άνήμπορη πώς μπορούσε αυτή ν' άντισταθεί στην Άλλη ; Τι είχε ; τί είτανε ; Μήτε όλορη, μήτε πλούσια, μήτε δυνατή. Τίποτα. Πέρασε και ξαναπέρασε μπροστά από τήν κλεισμένη πόρτα. Νά χτυπήσει ; Να μη χτυπήσει ; Κι αν τό μάθει ο Όρέστης και θυμώσει ; Όχι ! Όχι ! κόμπο θα κάμει τήν καρδιά της, ή άγάπη θα τής δώσει δύναμη, μια γυναίκα που άγαπά είναι παντοδύναμη και θα χτυπήσει και θα μπει μέσα και θα περιμένει στο πλούσιο σαλόνι. Θα κάνει πώς είναι ψύχραιμη και δέν τρέμει. Θα κυτάζει με μεγάλη προσοχή τά πορτραίτα τού σαλονιού, τ' άγαλματάκια, τις φωτογραφίες. Εάφνου θ' άνοιξει ένα βραχι παραπέτασμα βελουδένιο. Θε μου ! Θε μου ! Τώρα που ήρθε, τί να τής πεί ; τί να τής πεί ; Νά τής πεί : — Τόν άγαπώ, λυπήσου με ! » και αν γελάσει ; Όχι ! όχι, δέ μπορώ ! δέν έχω τή δύναμη. Φοδούμαι !

Έφυγε τρεχαπετάμενη μην τύχει κι άνοιξει μια στιγμή ή πόρτα και τής πούν να μπει μέσα !

Οι άντρες τήν κυτάζανε και της χαμογελούσανε και κάτι της λέγανε και της άγγίζανε τό μπράτσο. Κάποιος τήν ακολουθούσε άποπίσω κι ά-